Lainvastaiset teot koulussa -toimintamalli väkivaltaan ja muihin lainvastaisiin tekoihin puuttumiseksi

Keski-Suomi 1.8.2026

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

OPETUSHALLITUS RAHOITTAA HANKETTA

Keski-Suomen SOVITTELUTOIMISTO

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

POLIISI SISÄ-SUOMI

JYVÄSKYLÄ

Lainvastaiset teot koulussa -toimintamalli väkivaltaan ja muihin lainvastaisiin tekoihin puuttumiseksi

Koulussa tapahtuva väkivalta voi olla henkistä, fyysistä, sosiaalista tai seksuaalista. Väkivallan teot voivat ilmetä oppilaiden välisissä tai oppilaan ja koulun henkilöstön välisissä tilanteissa. THL:n mukaan koulukiusaaminen on lasten ja nuorten kokeman väkivallan erityismuoto. Kiusaaminen on henkistä tai fyysistä väkivaltaa. Teko voi olla rikos, jos se täyttää jonkin rikoksen tunnusmerkit. Tällöin tekijä voi joutua rikos- ja vahingonkorvausvastuuseen teostaan. Rikosoikeudellinen vastuu alkaa Suomessa 15-vuotiaana. Yli 15-vuotias voidaan asettaa syytteeseen ja tuomita rikoksesta. Alle 15-vuotias on kuitenkin korvausvelvollinen aiheuttamastaan vahingosta.

Väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa

Perusopetuslain 29 §:n mukaan oppilailla on oikeus **turvalliseen opiskeluympäristöön**. Ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen ovat ensisijaisen tärkeässä roolissa rakennettaessa turvallista ja hyvinvoivaa koulua. Tunne-, turva- ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan osana eri oppiaineita sekä kaikissa arjen tilanteissa.

Kouluyhteisössä jokaisella on velvollisuus puuttua näkemäänsä tai tietoon tulleeseen kiusaamiseen, väkivaltaan tai muuhun epäasialliseen käytökseen. Tämä koskee myös oppilaita. Tilanteet selvitetään ensisijaisesti koulun henkilöstön toimesta koulun oman toimintamallin mukaisesti. Henkilöstö ilmoittaa tapahtuneesta huoltajille saman päivän aikana ja vahvistaa vuorovaikutteista yhteistyötä huoltajien kanssa, jotta väkivalta saadaan loppumaan. Jos koulun omat keinot ja opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten tuki eivät riitä, on henkilöstö yhteydessä koulun ulkopuolisiin toimijoihin, kuten poliisiin, lastensuojeluun tai sovittelutoimistoon. Teoista, jotka täyttävät rikoksen tunnusmerkit ja joista henkilöstöllä on ilmoitusvelvollisuus, tulee tehdä rikos– ja lastensuojeluilmoitus.

Koulun henkilöstö voi tehdä aloitteen sovittelusta lasten ja nuorten rikos- ja riita-asioissa ottamalla yhteyttä Keski-Suomen sovittelutoimistoon p. 050 361 5933 tai sovittelu@jyvaskyla.fi. Koulun on hyvä pyytää lupa yhteystietojen välittämiseen, minkä jälkeen sovittelun ohjaaja on yhteydessä huoltajiin.

Toimintamallissa on hyödynnetty Etelä-Karjalan mallia ”VOIKO KIUSAAMINEN OLLA RIKOS? Toimintamalleja, miten lainvastaisiin tekoihin puututaan Etelä-Karjalan kouluissa” sekä ”Poliisin ja koulujen yhteistyö – milloin ja miten yhteys poliisiin” -raporttia (2024).

Keski-Suomen sovittelutoimiston verkkosivut

Poliisin ja koulujen yhteistyö – milloin ja miten yhteys poliisiin -raportti

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

POLIISI SISÄ-SUOMI

Keski-Suomen SOVITTELUTOIMISTO

JYVÄSKYLÄ

Ilmoitusvelvollisuus

Lastensuojelulaki 25 §:n mukaan lasten ja nuorten kanssa toimivalla henkilöstöllä on velvollisuus salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittaa sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle **(tehdä lastensuojeluilmoitus)**, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka

- hoidon ja huolenpidon tarve
- kehitystä vaarantavat olosuhteet tai
- oma käyttäytyminen

edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Teko on voinut tapahtua myös vapaa-ajalla.

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen Keski-Suomen hyvinvointialueen palveluihin

Lastensuojelulaki 25 §:n mukaisesti lasten ja nuorten kanssa toimivalla henkilöstöllä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille **(tehdä rikosilmoitus)**, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen (alle 18 v.) on kohdistettu:

1) rikoslain (39/1889) 20 luvussa **seksuaalirikoksena** rangaistavaksi säädetty teko (kaikki alle 18 v. lapseen kohdistuvat seksuaalirikokset); tai
2) sellainen rikoslain 21 luvussa **henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena** rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

Rikoslaki 39/1889 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®

Koulun työntekijän on tehtävä sekä lastensuojeluilmoitus että rikosilmoitus, kun hän saa tietoonsa lapseen kohdistuvan seksuaalirikoksen tai lapsen henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen. Jos kaltoinkohtelu/pahoinpitely/seksuaalirikos on tapahtunut perheen sisällä, ei huoltajille ilmoiteta lastensuojelu- ja rikosilmoituksen tekemisestä, koska lapsi voi joutua vaaraan rikosepäilyn vuoksi.

Pahoinpitelyn tunnusmerkistön täyttävän teon osalta ilmoitusvelvollisuus syntyy. Ilmoitus on tehtävä välittömästi, kun tieto teosta on saatu. Lievä pahoinpitely puolestaan ei ole ilmoitusvelvollisuuden piirissä. Lievä pahoinpitely ja laiton uhkaus ovat virallisen syytteen alaisia tekoja silloin, kun ne kohdistuvat henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon lapsen ikä, teon olosuhteet, teon seuraukset (esim. kipu) tekojen toistuvuus ja tahallisuus. Alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa, mutta korvausvastuu hänellä on. Poliisi pyrkii järjestämään puhutuksen alle 15-vuotiaille rikolliseen tekoon syyllistyneille. Puhutus voidaan toteuttaa myös moniammatillisena ankkuripuhutuksena. Lähtökohtaisesti 1.–3.-luokkalaisten tekojen käsittelyssä koulun keinot ovat ensisijaisia. Tarvittaessa tehdään matalalla kynnyksellä lastensuojeluilmoitus.

Mikäli lasten ja nuorten kanssa toimiva henkilö jättää tekemättä rikosilmoituksen lastensuojelulain 25 §:n tarkoittamista teoista, rikkoo hän virkavelvollisuuttaan. Epäselvissä tilanteissa henkilöstö voi konsultoida viranomaisia.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

POLIISI SISÄ-SUOMI

Keski-Suomen SOVITTELUTOIMISTO

JYVÄSKYLÄ

Toimintaohje väkivalta- ja uhkatilanteissa

Toimi näin:

- Pysy rauhallisena ja pyri rauhoittamaan tilanne ensisijaisesti puheella.
- Turvaa sivulliset ja itsesi.
- Ohjaa tarvittaessa muut oppilaat poistumaan luokasta.
- Pyydä apua heti, kun mahdollista.
- Soita tarvittaessa hätänumeroon 112.

Toimintaohjeet lainvastaisiin tekoihin puuttumiseksi koulussa

Lainvastainen teko, joka täyttää **pahoinpitelyn** tunnusmerkistön on kyseessä, kun oppilas lyö tai potkii toista, kaataa toisen maahan, työntää toisen päin seinää, puree, raapii, vetää toista hiuksista tai muuten aiheuttaa toiselle kipua tai vamman, taikka väkivaltaa käyttämättä vahingoittaa toisen terveyttä esimerkiksi myrkyttämällä, huumaamalla tai käyttää henkistä väkivaltaa. Henkistä väkivaltaa on esimerkiksi alistaminen, eristäminen, vähättely, nimittely, yllyttäminen itsemurhaan sekä erilaiset ilmeet ja eleet, joilla halvennetaan toista. RL 21: 5 §, *virallisen syytteen alainen rikos*.

Toimi näin:

- Huolehdi kaikkien osapuolten turvallisuudesta ja terveydestä. Mikäli oppilaalla on fyysisiä vammoja, ruhjeita, jälkiä tai kipua, toimita hänet terveydenhoitajalle tai ohjaa perhe käymään terveyskeskuksessa. Soita tarvittaessa 112.
- Toimi koulun kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien mukaisesti. Kirjaa toimet (esim. Uhka– ja väkivaltatilanteiden ilmoituslomake).
- Ilmoita kaikkien osapuolten huoltajille.
- Tee rikosilmoitus ja tee lastensuojeluilmoitus (LsL 25 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus).
- Jos teko kohdistuu työntekijään, tee rehtorin kanssa sähköinen työturvallisuusilmoitus.
- Täytä tapaturmailmoitus yhdessä rehtorin kanssa.
- Varmista seuranta sekä mahdolliset tukitoimet yksilö- ja ryhmätasolla.

Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen Keski-Suomen hyvinvointialueen palveluihin

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

POLIISI SISÄ-SUOMI

Keski-Suomen SOVITTELUTOIMISTO

JYVÄSKYLÄ

Lainvastainen teko, joka täyttää **virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas lyö tai kohdistaa muuta vastaavaa väkivaltaa virkamiehen suojaa nauttivaan koulun henkilöstöön. RL 16: 1 § *virallisen syytteen alainen rikos.*

Toimi näin:

- Huolehdi kaikkien osapuolten turvallisuudesta ja terveydestä.
- Toimi koulun kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien mukaisesti. Kirjaa toimet (esim. Uhka– ja väkivaltatilanteiden ilmoituslomake).
- Ilmoita kaikkien osapuolten huoltajille.
- Tee rikosilmoitus itseesi kohdistuneesta virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta.
- Tee rehtorin kanssa sähköinen työturvallisuusilmoitus.
- Täytä tapaturmailmoitus yhdessä rehtorin kanssa.
- Varmista seuranta sekä mahdolliset tukitoimet yksilö- ja ryhmätasolla.

Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

Lainvastainen teko, joka täyttää **vammantuottamuksen** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas huolimattomuudellaan aiheuttaa toiselle ruumiinvamman tai sairauden, joka ei ole vähäinen. RL 21: 10 §, *asianomistajarikos*.

Toimi näin:

- Toimi koulun kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien mukaisesti. Kirjaa toimet (esim. Uhka– ja väkivaltatilanteiden ilmoituslomake).
- Ilmoita kaikkien osapuolten huoltajille.
- Kerro huoltajalle tämän mahdollisuudesta tehdä asiasta rikosilmoitus; tarvittaessa tee rikosilmoitus itseesi kohdistuneesta vammantuottamuksesta.
- Jos teko kohdistuu työntekijään, tee rehtorin kanssa sähköinen työturvallisuusilmoitus.
- Täytä tapaturmailmoitus yhdessä rehtorin kanssa.
- Varmista seuranta sekä mahdolliset tukitoimet yksilö- ja ryhmätasolla.

Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

Lainvastainen teko, joka täyttää **laittoman uhkauksen** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas uhkaa toista rikoksella siten, että uhatulla on perusteltu syy olettaa joutuvansa rikoksen uhriksi. RL 25: 7 §, *asianomistajarikos*. Kun laiton uhkaus kohdistuu koulun henkilökuntaan, kyseessä on *virallisen syytteen alainen rikos.*

Toimi näin:

- Toimi koulun kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien mukaisesti. Kirjaa toimet (esim. Uhka– ja väkivaltatilanteiden ilmoituslomake).
- Ilmoita kaikkien osapuolten huoltajille.
- Kerro huoltajalle tämän mahdollisuudesta tehdä asiasta rikosilmoitus; tarvittaessa tee rikosilmoitus itseesi kohdistuneesta laittomasta uhkauksesta.
- Varmista uhatun turvallisuus tapauskohtaisesti.
- Jos teko kohdistuu työntekijään, tee rehtorin kanssa sähköinen työturvallisuusilmoitus.
- Varmista seuranta sekä mahdolliset tukitoimet yksilö- ja ryhmätasolla.

Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

POLIISI SISÄ-SUOMI

Keski-Suomen SOVITTELUTOIMISTO

JYVÄSKYLÄ

Lainvastainen teko, joka täyttää **varkauden** tai **näpistyksen** tunnusmerkistön on kyseessä, kun oppilas anastaa toisen omaisuutta. RL 28: 1 ja 3 §, anastetun omaisuuden arvosta riippuen *virallisen syytteen alainen rikos tai asianomistajarikos*.

Toimi näin:

- Toimi koulun kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien mukaisesti. Kirjaa toimet (esim. Uhka– ja väkivaltatilanteiden ilmoituslomake).
- Ilmoita kaikkien osapuolten huoltajille.
- Kerro huoltajalle tämän mahdollisuudesta tehdä asiasta rikosilmoitus; tarvittaessa rehtori tekee rikosilmoituksen koulun omaisuuteen kohdistuneesta anastusrikoksesta. Myymälöillä on mahdollisuus tehdä itsellisesti rikosilmoitus anastusrikoksista.
- Varmista seuranta sekä mahdolliset tukitoimet yksilö- ja ryhmätasolla.

Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

Lainvastainen teko, joka täyttää **vahingonteon** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas rikkoo tahallaan toisen omaisuutta tai muutoin tahallaan aiheuttaa omaisuusvahingon. RL 35: 1 §, *asianomistajarikos*.

Toimi näin:

- Toimi koulun kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien mukaisesti. Kirjaa toimet (esim. Uhka– ja väkivaltatilanteiden ilmoituslomake).
- Ilmoita kaikkien osapuolten huoltajille.
- Kerro huoltajalle tämän mahdollisuudesta tehdä asiasta rikosilmoitus; rehtori tekee rikosilmoituksen koulun omaisuuteen kohdistuneesta vahingonteosta. Jos teko kohdistuu kiinteistöön, rehtori on yhteydessä kiinteistömanageriin.
- Varmista seuranta sekä mahdolliset tukitoimet yksilö- ja ryhmätasolla.

Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

Lainvastainen teko, joka täyttää **toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas pitää hallussaan esimerkiksi teräasetta, astaloa tai asejäljitelmää. RL 41: 6 §, *virallisen syytteen alainen rikos.*

Toimi näin:

- Toimi koulun kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien mukaisesti. Kirjaa toimet (esim. Uhka– ja väkivaltatilanteiden ilmoituslomake).
- Ilmoita kaikkien osapuolten huoltajille.
- Tee rikosilmoitus, mikäli esinettä on käytetty toisten tai itsensä vahingoittamiseen tai uhkailuun.
- Jos esinettä on käytetty vahingoittamiseen tai uhkailuun, se luovutetaan poliisille tai poliisin suostumuksella palautetaan huoltajalle. Muutoin esine luovutetaan huoltajalle.
- Jos teko kohdistuu työntekijään, tee rehtorin kanssa sähköinen työturvallisuusilmoitus.
- Varmista seuranta sekä mahdolliset tukitoimet yksilö- ja ryhmätasolla.

Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

POLIISI SISÄ-SUOMI

Keski-Suomen SOVITTELUTOIMISTO

JYVÄSKYLÄ

Lainvastainen teko, joka täyttää **seksuaalisen kajoamisen lapseen** (rikoksen) tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas koskettelemalla tai muulla tavoin tekee lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, esimerkiksi rintojen tai sukuelinten alueelle tapahtuva koskettelu, lasta seksuaalisesti loukkaavan kuvamateriaalin näyttäminen tai levittäminen. RL 20: 14 §, **ilmoitusvelvollisuus.**

Lainvastainen teko, joka täyttää **lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisen** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas levittää kuvan tai kuvatallenteen, jossa seksuaalisesti ja todellisuuspohjaisesti tai todenmukaisesti eli esimerkiksi tekoälyn avulla esitetään lasta. RL 20: 19 §, **ilmoitusvelvollisuus.**

Lainvastainen teko, joka täyttää **lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas oikeudettomasti pitää hallussaan kuvaa tai kuvatallennetta, jossa seksuaalisesti ja todellisuuspohjaisesti tai todenmukaisesti esitetään lasta. RL 20: 21 §, **ilmoitusvelvollisuus.**

Toimi näin:

- Huolehdi kaikkien osapuolten turvallisuudesta ja terveydestä.
- Toimi koulun kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien mukaisesti. Kirjaa toimet (esim. Uhka– ja väkivaltatilanteiden ilmoituslomake).
- Ilmoita kaikkien osapuolten huoltajille.
- Tee rikosilmoitus ja tee lastensuojeluilmoitus (LsL 25 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus).
- Varmista seuranta sekä mahdolliset tukitoimet yksilö- ja ryhmätasolla.

Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen Keski-Suomen hyvinvointialueen palveluihin

Lainvastainen teko, joka täyttää **viestintärauhan rikkomisen** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas häirintätarkoituksessa, vastoin toisen tahtoa soittaa tai lähettää lukuisia viestejä tälle, tilaa pilapuheluita tai muutoin merkittävästi häiritsee sähköisten viestinten kautta. RL 24: 1 a §, *asianomistajarikos*.

Lainvastainen teko, joka täyttää **salakuuntelun** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas tallentaa salaa sellaisia toisten keskusteluja, jotka eivät ole tarkoitettu hänen tietoonsa, eivätkä puhujat ole voineet olettaa ulkopuolisten kuulevan heidän puheitaan. RL 24: 5 §, *asianomistajarikos*.

Lainvastainen teko, joka täyttää **salakatselun** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas kuvaa salaa henkilöä koulussa, käymälässä, pukuhuoneessa tai muussa vastaavassa paikassa kuvattavan yksityisyyttä loukaten. RL 24: 6 §, *asianomistajarikos*.

Lainvastainen teko, joka täyttää **yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas julkaisee toisesta tiedotusvälineissä halventavia tai pilkkaavia kuvia tai muita tietoja tai muulla tavoin julkaisee sellaisia suuren joukon tietoon, esimerkiksi netin keskusteluryhmissä. RL 24: 8 §, *asianomistajarikos*.

Lainvastainen teko, joka täyttää **kunnianloukkauksen** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas levittää julkisesti perätöntä tietoa, joka on omiaan aiheuttamaan toiselle vahinkoa, kärsimystä tai muuten halventaa häntä taikka muuten julkisesti halventaa toista. RL 24: 9 §, *asianomistajarikos*.

Lainvastainen teko, joka täyttää **vainoamisen** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten oikeudettomasti vainoaa toista vastoin tämän tahtoa siten, että se on omiaan aiheuttamaan pelkoa tai ahdistusta. RL 25: 7 a §, *asianomistajarikos*.

Lainvastainen teko, joka täyttää **viestintäsalaisuuden loukkauksen** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas avaa luvatta toisen matkapuhelimen tai tietokoneen ja hankkii tietoa niissä olevista viesteistä, kuvista tai muusta materiaalista. RL 38: 3 §, *asianomistajarikos*.

Lainvastainen teko, joka täyttää **identiteettivarkauden** tunnusmerkistön, on kyseessä, kun oppilas esiintyy toisen matkapuhelimella tai nettiosoitteella tämän tiedoilla keskusteluryhmissä tai muissa vastaavissa foorumeissa. RL 38: 9 a §, *asianomistajarikos*.

Toimi näin:

- Toimi koulun kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien mukaisesti. Kirjaa toimet (esim. Uhka– ja väkivaltatilanteiden ilmoituslomake).
- Ilmoita kaikkien osapuolten huoltajille.
- Kerro huoltajalle tämän mahdollisuudesta tehdä asiasta rikosilmoitus; tarvittaessa tee rikosilmoitus itseesi kohdistuneesta teosta.
- Jos teko kohdistuu työntekijään, tee rehtorin kanssa sähköinen työturvallisuusilmoitus.
- Varmista seuranta sekä mahdolliset tukitoimet yksilö- ja ryhmätasolla.

Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

POLIISI SISÄ-SUOMI

Keski-Suomen SOVITTELUTOIMISTO

JYVÄSKYLÄ

Päihteet

Alkoholi, tupakkatuotteet ja tupakanvastikkeet (sisältää vapet ja nikotiinipussit; koskee myös nikotiinittomia vaihtoehtoja)

Oppilas pitää hallussaan, käyttää, myy tai välittää koulun alueella alkoholi- tai tupakkatuotteita tai tupakanvastikkeita.

Toimi näin (ohjeistus perustuu perusopetuslakiin 36 d-36 g §):

- Pyydä kielletty esine tai aine pois. Kerro oikeudesta tarkastaa tavarat, jos tuote voi vaarantaa oppilaan omaa tai toisen turvallisuutta (alkoholi).
- Mikäli oppilas ei pyydettäessä luovuta esinettä tai ainetta, toimita hänet rehtorin kansliaan. Pyydä tarvittaessa apua.
- Mikäli oppilas ei luovuta tuotetta rehtorille, tarkastakaa oppilaan tavarat ja ottakaa esine tai aine haltuun (koskee alkoholia, ei tupakkatuotteita ja tupakanvastikkeita).
- Toimi koulun kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien mukaisesti. Kirjaa toimet sekä kuka otti esineen haltuun, milloin ja keneltä.
- Ilmoita asiasta huoltajalle.
  - Kerro, että huoltajalla on kolme kuukautta aikaa hakea hänelle luovutettava esine tai aine.
- Luovuta alkoholi, tupakkatuotteet tai tupakanvastikkeet huoltajalle.
  - Huoltajien kirjallisella suostumuksella esine tai aine voidaan todisteellisesti hävittää.
- Tarvittaessa tee lastensuojeluilmoitus.
- Ilmoita asiasta kouluterveydenhoitajalle ja luokanvalvojalle.
- Mikäli on epäily, että alkoholia, tupakkatuotteita tai tupakanvastikkeita on myyty tai välitetty, ota yhteys poliisiin ja selvitä, miten tilanteessa toimitaan ja kenelle tuote luovutetaan.

Huumausaineet ja lääkeaineet

Oppilas pitää hallussaan, käyttää, myy tai välittää koulun alueella huumausaineita tai huumeiksi luokiteltavia lääkeaineita. (RL 50: 1 §, 2 § ja 2 a §)

Toimi näin (ohjeistus perustuu perusopetuslakiin 36 d-36 g §):

- Pyydä huumausaine tai lääke pois. Kerro oppilaalle oikeudesta tarkastaa tavarat.
- Toimita oppilas rehtorin kansliaan. Pyydä tarvittaessa apua.
- Mikäli oppilas ei luovuta ainetta, tarkastakaa oppilaan tavarat ja ottakaa aine haltuun (vähintään kaksi henkilöstön jäsentä).
- Toimi koulun kasvatuksellisten toimien, kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien mukaisesti. Kirjaa toimet sekä kuka otti esineen haltuun, milloin ja keneltä.
- Ilmoita asiasta huoltajalle.
- Soita poliisille ja selvitä, miten tilanteessa toimitaan. Huumausaineet ja lääkkeet luovutetaan poliisille.
- Tee rikosilmoitus ja tee lastensuojeluilmoitus.
- Ilmoita asiasta kouluterveydenhoitajalle ja luokanvalvojalle.

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen Keski-Suomen hyvinvointialueen palveluihin, Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

POLIISI SISÄ-SUOMI

Keski-Suomen SOVITTELUTOIMISTO

JYVÄSKYLÄ

Käsitteitä

Ankkuritoiminta: Ankkuritoiminta puuttuu varhaisessa vaiheessa nuoren rikolliseen käyttäytymiseen. Jyväskylässä Ankkuritoiminta on suunnattu erityisesti alle 15-vuotiaisiin nuoriin. Ankkuritiimiin kuuluvat poliisi, sosiaalityöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja ja erityisnuorisotyöntekijät. Moniammatillinen tiimi tapaa nuoren 1–5 kertaa. Huoltajat kutsutaan mukaan ensimmäiseen tapaamiseen. Maksuttomien tapaamisten tarkoituksena on löytää keinoja tai sopivaa tukea nuoren tilanteen parantamiseen. Ankkuritoiminta voi tarjota kouluille, laillisuuskasvatustunteja, pienryhmätoimintaa, yksilökeskusteluja oppilaiden kanssa sekä neuvontaa eri tilanteissa (puhelin, sähköposti).

Ankkuritoimintaan voi ottaa yhteyttä esimerkiksi

- lasten ja nuorten tekemissä rikosasioissa
- lasten ja nuorten päihteiden käyttöön liittyen
- kiusaamistilanteissa (kun koulun omat toimet eivät ole riittäneet)
- koulu-uhkaepäilyissä tai
- vihapuhe-/ viharikosasioissa.

Ankkuritoiminnan peda.net-sivusto

Asianomistajarikos: Rikos, jonka poliisi voi ottaa tutkittavakseen vain, mikäli asianomistaja on ilmoittanut poliisille tai syyttäjälle vaativansa rikokseen syyllistyneelle rangaistusta. Jos asianomistaja peruuttaa rangaistusvaatimuksensa kesken esitutkinnan, poliisi keskeyttää tutkinnan.

Virallisen syytteen alainen rikos*:* Rikos, josta poliisi voi suorittaa esitutkinnan ja syyttäjä syyttää rikoksesta, vaikka asianomistaja ei vaadikaan rangaistusta. Esimerkiksi seksuaalirikokset ja pahoinpitelyt ovat lähes aina virallisen syytteen alaisia rikoksia.

Kasvatukselliset toimet, kuripitokeinot ja turvaamistoimet: Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (Pol 29 §). Oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä (Pol 35 §). Opetusta häiritsevälle, muuten koulun järjestystä rikkovalle tai vilpillisesti menetelleelle oppilaalle voidaan määrätä perusopetuslaissa säädetty kasvatuksellinen tai kurinpidollinen toimi. Oppilaita kohtaan voidaan käyttää vain perusopetuslaissa säädettyjä turvaamistoimenpiteitä. Opetuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

POLIISI SISÄ-SUOMI

Keski-Suomen SOVITTELUTOIMISTO

JYVÄSKYLÄ

Koulun kasvatukselliset toimet, kurinpitokeinot sekä turvaamistoimet

Kasvatukselliset toimet

Kasvatuskeskustelu (perusopetuslaki 35 a §)

Siivousvelvoite (perusopetuslaki 35 § 4 mom.)

Kurinpitokeinot

Oppilaan määrääminen tekemään kotitehtäviään (perusopetuslaki 36 § 1 mom., 36 a § 1 mom., perusopetusasetus 18 §)

Jälki-istunto (perusopetuslaki 36 § 2 mom. ja 3 mom., 36 a § 1 mom., perusopetusasetus 18 §)

Kirjallinen varoitus (perusopetuslaki 36 § 2 mom., 36 a § 1 mom. ja 7 mom., 36 h §)

Määräaikainen erottaminen (perusopetuslaki 36 § 2 mom., 36 a §, 36 h §)

Turvaamistoimet

Oppilaan määrääminen poistumaan (perusopetuslaki 36 b § , 36 h §, perusopetusasetus 18 §)

Luokasta ja tilasta poistaminen (perusopetuslaki 36 b §, 36 h §)

Oppilaan opetukseen osallistumisen epääminen (perusopetuslaki 36 c §, 36 a 1 mom., 36 h §, perusopetusasetus 18 §)

Esineiden tai aineiden haltuunotto (perusopetuslaki 36 d §, 36 f §)

Tavaroiden tarkastaminen (perusopetuslaki 36 e § ja 36 f §)

Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen (perusopetuslaki 36 g §)

Kasvatuksellisten ja kurinpidollisten toimien sekä turvaamistoimien seuraaminen (perusopetuslaki 36 i §)

Ohje perusopetuksen henkilöstölle rikosilmoituksen laadintaan

1. Voit tarvittaessa konsultoida poliisia ennen rikosilmoituksen tekoa p. 0295 415 000.
2. Tee rikosilmoitus sähköisesti poliisin nettisivuilla. (Huom! Muista huoltajien yhteystiedot.)
3. Kirjaa rikosilmoituksen tekstiin:

   - tapahtumat
   - tekijä(t)
   - uhri(t)
   - mitä toimia koulussa on tehty
   - onko asiasta tehty lastensuojeluilmoitus ja
   - onko huoltajille ilmoitettu rikosilmoituksen tekemisestä.

4. Ole yhteydessä huoltajaan, ellei väkivallan tekijä ole huoltaja (lapsi voi joutua vaaraan). Huoltajalle on hyvä kertoa puhelimessa rikosilmoituksen sisällöstä. Yhteishuoltajuuden ollessa kyseessä, varmista, että huoltajat välittävät tiedon toisilleen.

Rikosilmoituksen tekeminen poliisille

Ohje perusopetuksen henkilöstölle lastensuojeluilmoituksen laadintaan

Koulun henkilökunnan kaikilla jäsenillä on Lastensuojelulain 25 §:n mukainen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Ilmoituksen tekee se, jolle huoli on herännyt tai joka on saanut työtehtävässään saanut tietää asiasta, joka täyttää ilmoitusvelvollisuuden.

1. Voit tarvittaessa konsultoida lastensuojelun palvelutarpeen arviointia ennen lastensuojeluilmoituksen tekoa.

2. Akuuteissa ja kiireellisissä tilanteissa ota yhteyttä päivystysnumeroon tai soita tarvittaessa 112, jos et saa tavoitettua lapsen omaa sosiaalityöntekijää.

3. Tee lastensuojeluilmoitus.

4. Tekstissä on käytävä ilmi:

   - lapsen tiedot
   - mistä asioista lastensuojelullinen huoli on herännyt
   - kuinka tapahtumat ovat vaikuttaneet lapsen hyvinvointiin
   - miten lapsen tilanne näyttäytyy koulun arjessa
   - mitä toimia koulussa on tehty
   - onko asiasta tehty rikosilmoitus (mikäli herää epäilys lapsen joutumisesta kaltoinkohtelun kohteeksi, on velvoite tehdä sekä lastensuojeluilmoitus että tutkintapyyntö poliisille)
   - onko huoltajille ilmoitettu lastensuojeluilmoituksen tekemisestä.

5. Mikäli toivot yhteistä verkostopalaveria, kirjaa tämä selkeästi ilmoitukseen.

6. Ole yhteydessä huoltajaan, ellei väkivallan tekijä ole huoltaja (lapsi voi joutua vaaraan). Huoltajalle on hyvä kertoa puhelimessa lastensuojeluilmoituksen sisällöstä. Yhteishuoltajuuden ollessa kyseessä, varmista, että huoltajat välittävät tiedon toisilleen.

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen Keski-Suomen hyvinvointialueen palveluihin

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

POLIISI SISÄ-SUOMI

Keski-Suomen SOVITTELUTOIMISTO

JYVÄSKYLÄ

Lisätietoja:

Sisä-Suomen poliisilaitos, Poliisin ennalta estävä toiminta

ennaltaestava.sisa-suomi@poliisi.fi, p. 0295 415 000

Ella Lounasto, Ehkäisevän päihde- ja väkivaltatyön koordinaattori, Jyväskylän kaupunki

ella.lounasto@jyvaskyla.fi, p. 040 161 7119

Lainvastaiset teot koulussa -toimintamallin valmistelu aloitettiin monialaisessa työryhmässä Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman Sitouttava kouluyhteisötyö -hankkeen aikana. Kehittämistyötä jatkettiin Opetushallituksen rahoittamassa Yhteisessä koulussa -hankkeessa, jota Jyväskylä koordinoi. Toimintamalli on luotu kaikkia Keski-Suomen kuntia varten.

Yhteisessä koulussa –hankkeen yhteistyökunnat ovat Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä, Kannonkoski, Karstula, Keuruu, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Laukaa, Luhanka, Multia, Muurame, Petäjävesi, Pihtipudas, Toivakka ja Uurainen.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

OPETUSHALLITUS RAHOITTAA HANKETTA

Keski-Suomen SOVITTELUTOIMISTO

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

POLIISI SISÄ-SUOMI

JYVÄSKYLÄ